

volt? Ami különben – mégis, mindazonáltal, mindenek ellenére – igaz.

Olyasmit jegyeztem meg fenntebb Wass Albertről, hogy jobboldali nézeteket vallott. Enyhén szólva. Ezt lehet szeretni, mint ahogy el is lehet utasítani. Itt van viszont a másik könyv, amely az először 1964-ben Torontóban napvilágot látott másíknál eredetileg majd két évtizeddel öregebb (legalábbis az egyik része), és amely semmi effajta taposóaknát nem rejt. Lévén igazából mesekönyv, amelynek lapjain nem utolsósorban a szülőföld geográfiai ihletése is eleven. Erdély bizony nem ereszt. Sem szerzőként, sem a „varázslatos” tájak nézőolvasójaként. Mert Erdély olyan.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Kráter Műhely Egyesület, Pomáz, 2001. 259 o. 1480 Ft; 2002. 132 o. 1280 Ft*)

Michel Houellebecq: *Elemi részecskék*

Talán biológia legenda, talán valós megfigyelés, de állítólag egyes fogásban tartott majmok a reménytelenségből halálba önkielégítik magukat. Michel Houellebecq figyelmet keltő (1998-ban Franciaországban az év regényévé választott), utópisztikus beütésű művének egyik fősze-

replője, az írói babérokra törő irodalomtanár Bruno is a lehetőleg megszokás nélküli kielégülésekben igyekszik elfelejteni, hogy valójában egy nyomorúságos élet végigasszisztálására kárhoztatott.

Az emberiségnek le kell lépnie a Föld színéről, megváltani már nem képes magát. A kérdés csak az, mennyire elegánsan távozik. Bruno tudós féltestvére, Michel kidolgozza az utat, amelyen elindulva fajunk átadhatja helyét egy tökéletesebb létformának, amely ismeri ugyan az ember szánni való gyengeségeit és hajlamait, de meg nem értheti, mivel teljesen mentes mindazoktól.

A testvérpár a francia középosztálynak és egyben korunk szellemi felső rétegének tipizált képviselője. Anyjuk a leszerepelt, még többet szeretkező és háborúzó virágnemzedék „terméke”, majd hogyanem kulturálisan klónozott egyenfigurája, akinek élete főként a fiatalság látszátáért vívott szálnalmas szélmalomharc, nevelő szándéka pedig kimerült abban, hogy gyermekei elől nem rejtette el egy percre sem „az élet” romlottságát, beteges vonásait. Bár Houellebecq érzékelteti, hogy a férfiemberként zsákutcába jutott testvérpár szenvedése a gyerekkori elhagyatottságra vezethető vissza, ugyanakkor egy sajátos elbeszélői megoldás választásával sikerül az okok-összefüggések mindentudó keresgélése nélkül meggyőzővé tenni a két szenvedéstörténetet, hason-

lóan a nyugati civilizáció elnyújtott agóniájának élményszerű megragadásához. A regényben is kifejtett Griffiths-történet fogalma alapján az író csak részleteket villant fel a két életből, a részletek pedig egy nem kizárólagos érvényű, de ellentmondás-mentességében hihető és valószínű narrációvá állnak össze. A kor válságtünetei között sem az összefüggést keresi, hanem egymásra rétegezett lenyomatokkal, elmélkedő, filozofálgató párbeszédekkel és tanulmányos történetstilánkok megcsillantásával teszi átadhatóvá a két testvért is maga alá temető, mindent átjáró válság élményét.

Könnyű lenne azt állítani a testvérekről, hogy egyben a test–szellem ellentétpár pólusai, ám a fényes eszű tudós ugyanúgy némán és kilátástalanul vergődik a vegetatív fogyasztói lét kényelmes pokolbugyarában, mint szexőrült fivére a nagyipari testiség hamis díszletei között. Egyikük hormonális kiruccanásokkal, másikuk az áruházi katalógusok tanulmányozásával igyekszik betölteni az életében tátongó űrt, elnémítani a már amúgy is halk vágyakat. Egyikük szextelepeken, igazi örömfalanszterekben köt ki, a másikat mindig ugyanaz a négy fal várja. A tanárként pedofilbortányba keveredő, íróként pedig még eszmei darázsfszkekbe is beletenyerező Bruno new-age farmokon, önjelölt hülyéket képző foglalkozásokon és a csoportos örömszerzések nyújtotta

kalandokon túljutva végül megőrül, a mindentudó bolondok földi Nirvánájába kerül. Michel, miután gyógyírt talál (kíméletlenebbül fogalmazva az önkéntes genetikai és szellemi kasztrálás hatékony módszerét kínálva) az emberiség boldogtalanságára, egy vallásalapító rejtélyességével gyalogol bele a tengerbe Európa legnyugatibb kiszögellésénél.

Michel Houellebecq számtalan kultúrtörténeti, filozófiai utalásból gyúrt eszmeifuttatással tarkítottan láttatja a két férfi életén keresztül a nyugati civilizáció lassú lefékezésének és elnehezedésének tüneteit, nem terhelve meg a szellemes, sokszor pikareszk ízű, szomorkás „kalandregényét” nehézkes didaktikával, programadó elméskedéssel. Íróniája keserűségében ott bujkál egy halk figyelmeztető köhintés is, arra intve, hogy inkább a megváltás megkísértése, mielőtt már csak a természet öreg rendjébe történő végleges beavatkozással törölhető el végképp minden szenvedésünk.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

(Fordította Tótfalusi Ágnes, *Magvető*
Kiadó, 2001. 324 o. 1690 Ft)